

Curtea Domnească de la Suceava

Studiu istoric și arheologic

Curtea Domnească de la Suceava reprezintă unul dintre cele mai importante monumente ale Moldovei medievale. Păstrată astăzi doar prin câteva ziduri ruinate care se ridică puțin la suprafața solului, curtea se găsește în zona centrală a orașului Suceava. Această poziționare centrală reprezintă avantaje, dar și dezavantaje majore. Printre avantaje, menționăm posibilitatea de a oferi vizibilitate unui monument puțin cunoscut astăzi, păstrarea unui nucleu „medieval” având în vedere că în zonă se găsesc trei biserici din această epocă (Biserica Sfântul Dumitru cu turnul, Biserica Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul-a Domnițelor sau a Coconilor și Biserica Sfântul Gheorghe-Mirăuți) și existența unui parc relativ întins care oferă posibilități de valorificare peisagistică. Printre dezavantaje, se numără circulația rutieră intensă, aglomerarea în imediata apropiere a curții cu clădiri variate, fără un aspect estic unitar și lipsa unor măsuri eficiente în igienizarea zonei de protecție a ruinelor. Situația s-a degradat în ultimii zece ani de când nu s-au mai luat măsuri eficiente de curățare a zone de protecție, iar existența gardului nu a adus deloc îmbunătățiri. În mod surprinzător, spațiul în care se găseau ruinele era mai bine îngrijit când nu exista gardul. În anii '90 ruinele erau înconjurată de gazon care permitea vizualizarea zidurilor rămase, mai ales că această zonă este singurul spațiu mai mare rămas liber, fără construcții.

Intrarea în anonimat a curții domnești a început cu mai multe secole în urmă, de când domnitorii moldoveni au hotărât să se mute în „capitala cea nouă a moldovenilor”, la Iași. În anul 1700, Rafael Leszczynski, sol polonez plecat spre Imperiul Otoman, trece prin Suceava unde „lângă biserica soborului este un palat domnesc de zid pustiu, căci mai înainte în vechime, aici locuiau domnii Moldovei”¹. Degradarea palatului domnesc, acum deja părăsit, se accentuează pe parcursul secolului XVIII și, mai ales în secolul următor, când întreaga zonă este parcelată și se construiesc case. La o parte dintre aceste noi construcții se vor folosi zidurile rămase în picioare, iar resturile, care erau considerate nefolositoare, vor fi dărâmate, iar piatra refolosită. În acest context, distrugerile de la curtea domnească sunt mult mai mari decât cele

¹ *Călători străini despre țările române*, VIII, eds. Maria Holban, Maria Alexandrescu-Dersca-Bulgaru și N. Stoicescu București, 1983, p. 184.

de la Cetatea de Scaun, iar descoperirile arheologice de aici mult mai restrânse și mai puțin spectaculoase. Numeroasele case ridicate au distrus straturile arheologice depuse anterior și au limitat descoperirile².

Fig. 1. Zona centrală a Sucevei cu Biserica Sfântul Dumitru și Turnul Lăpușneanu (perioada interbelică) Sursa foto: http://www.suceava360.ro/fotografii-Suceava_veche-18.html

Consecința directă a celor expuse mai sus este imposibilitatea de a avea dovezi concrete despre configurația exactă a curții, dimensiunile ei, din câte construcții era compusă, care au fost prefacerile suferite de-a lungul timpului și cine sunt cei care le-au realizat. Pentru unele dintre aceste necunoscute există răspunsuri mai mult sau mai puțin exacte, datorate în parte izvoarelor scrise (descrieri ale călătorilor străini care ajung la Suceava sau corespondență diplomatică) și, în cea mai mare parte, descoperirilor arheologice.

Construirea unei curți domnești la Suceava este direct legată de hotărârea domnului Moldovei, Petru I (1375-1391), de a muta principala reședință domnească de la Siret la Suceava. Această hotărâre a fost considerată ca fiind legată de un conflict polono-moldovenesc petrecut în anul 1377, care l-a făcut pe domnitor să părărească zona și să își stabilească o nouă reședință. La Suceava, Petru I începe să ridice o cetate în partea de vest a orașului, o curte

² *Ibidem*, p. 40.

domnească (din lemn), o biserică devenită sediu al Mitropoliei Moldovei și încă o cetate de piatră în partea de est a orașului³.

Fig. 2. Sfântul Ioan cel Nou și orașul Suceava în Cazania lui Varlaam (1643)

Prima atestare documentară a existenței unui palat al domnitorului datează din anul 1397, fiind legată de invitația lui Ștefan I, domnul Moldovei, făcută lui Spytek de Melsztyn, palatinul Coroanei Polone, de a veni la curtea sa⁴. O altă mențiune documentară, din anul 1401, cu referire la evenimente anterioare, legate de campania ungară din anul 1395, împotriva aceluiași Ștefan I, pe a cărei piatră de mormânt se scrie, 100 de ani mai târziu, „care a bătut pe unguri la Hindău”⁵, se referă la faptele de arme ale nobililor de Kanisza. Documentul semnat de Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, consemnează că armata ungară a ajuns „lângă lăcașul sau însuși palatul de locuit al numitului voievod Ștefan”⁶.

Alte câteva mențiuni documentare cu privire la curte se întâlnesc și în următoarele două secole, dar acestea doar menționează existența palatului fără descrieri. De asemenea, anumite evenimente afectează orașul și implicit palatul domnesc care suferă numeroase distrugerii și

³ Mircea D. Matei, Emil I. Emandi, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 132.

⁴ Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, II, Iași, 1932, p. 36.

⁵ M. A. Musicescu, *Sculptura pietrelor de mormânt*, în *Repertoriul monumentelor și obiectelor de artă din timpul lui Ștefan cel Mare*, coord. Mihai Berza, București, 1958, p. 255.

⁶ DHR. D. *Relațiile dintre țările române*, I, eds. Mihai Berza, Constantin Cihodaru, Damaschin Mioc, Francisc Pall, Ștefan Pascu și Ștefan Ștefănescu, București, 1977, p. 76.

numeroase refaceri, după cum o vor demonstra și cercetările arheologice⁷, la care ne vom referi mai târziu.

O descriere detaliată a unei curți domnești, cea de la Iași, îi aparține lui Paul de Alep, care trece prin Moldova în timpul domniei lui Vasile Lupu (1634-1652). După cum se cunoaște, din porunca lui Vasile Lupu este refăcută și curtea de la Suceava, astfel că descrierea este utilă pentru a ne imagina, măcar în parte, felul în care arata aceasta către mijlocul secolului XVII: „*locuințele unde stau sunt acoperite în întregime cu plăci de faianță, iar Vasile (Lupu) a pus să se împodobească minunat tavanele. Sunt acolo băi prea frumoase pe care Vasile (Lupu) le-a clădit în întregime din marmură; și apa este adusă din altă parte. În grădina domnului am văzut și duzi cu fructe dulci și mulți caiși, ca și migdali; am văzut și un pom mic cu rodii plantat într-un butoi, și lămâi dulci, cultivați tot în hârdaie*”⁸. Prefacerile însemnate, comandate de Vasile Lupu la curtea de la Suceava, nu au fost, probabil, la fel de însemnate ca cele de la Iași, unde se găsea principala reședință domnească, dar ele au existat, după cum au existat și decorațiile făcute cu plăcuțe de faianță, găsite în fragmente de mici dimensiuni, în cadrul cercetărilor arheologice de la Suceava. În plus, descoperirea unor fragmente de frescă dovedește că, anterior prefacerilor din secolul XVII, a existat o decorație pictată pentru anumite încăperi⁹.

Totuși, există informații cu privire la lucrările comandate de Vasile Lupu. Într-o corespondență purtată cu bistrițenii, domnul le comandă ferestre și uși, dar se plânge ulterior de calitatea slabă a lucrărilor. O altă comandă pentru bistrițeni a fost furnizarea de cuie pentru șindrilă¹⁰. Din cele câteva informații pe care le avem din timpul lui Vasile Lupu, se poate constata o activitate de reconstrucție și adaptare a vechilor clădiri componente ale curții la cerințele de confort ale epocii. La Iași, este menționată existența unei băi turcești.

În anul 1641, Bogdan Bakšić, delegat apostolic, trece prin Moldova, unde la 12 octombrie, poposește la Suceava, unde „*oamenii sunt mai șlefuiți deoarece au mai dese legături cu polonii sau cu ungurii și acest oraș este și reședința de căpetenie a domnului, care are aici un palat, biserică și grădini și alte lucruri ce-i aparțin și vine adesea să stea câțva timp*”¹¹. După cum se poate constata din descrierile referitoare la curțile de la Iași și Suceava, pentru a izola

⁷ Monica Dejan, Ștefan Dejan, *Incendii în Suceava medievală (mărturii arheologice și documentare)*, în *Historia Urbana*, XXVI, 2018, pp. 6-9.

⁸ *Călători străini despre țările române*, VI, eds. M. M. Alexandrescu-Dersca-Bulgaru, N. Stoicescu, București, 1976, pp. 90-91.

⁹ Paraschiva-Victoria Batariuc, *Contribuții mărunte la istoria arhitecturii din Ținuturile Suceava și Cernăuți (secolele XIV-XVIII)*, Suceava, 2011, p. 60.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Călători străini despre țările române*, V, eds. Maria Holban, Maria Matilda Alexandrescu Desca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, București, 1974, p. 238

palatul domnului de zona centrală a orașului și a crea o zonă de protecție, existau grădini cu pomi fructiferi și decorativi. Aceeași situație este întâlnită și la curtea de la Târgoviște, în Țara Românească¹².

Toți domnitorii moldoveni care au rezidat la Suceava și-au adus contribuția la aspectul palatului, fiecare după dorințele și posibilitățile personale, faptul că nu cunoaștem cu exactitate decât anumite etape de construcție sau de refacere, nu înseamnă că nu au existat și altele. Unele dintre aceste etape, rămase astăzi necunoscute, pot fi intuite prin obiectele descoperite de-a lungul timpului la curte și care vor fi prezentate în cadrul cercetărilor arheologice.

Revenind la descrieri generale ale unei curții domnești, acestea aparțin lui Dimitrie Cantemir, în lucrarea sa *Descrierea Moldovei*. Prezentarea făcută de autor surprinde cele două aspecte ale unei curți domnești: primul aspect, cel utilitar, de locuință a domnitorului, și cel de al doilea aspect, cel de instituție, care îl avea în centru pe domnitor, înconjurat de boieri, dar și de toți slujbașii care îl deserveau: „*clucerul cel mare, care ar putea fi numit veghetorul cel mare al curții domnești, este pus peste toate cămările domnești în care se păstează poame, unt, miere, brânză, sare și alte lucruri asemenea; el se îngrijește ca toate să fie strânse la vreme și să se așeze bine și le scoate din cămară când este de trebuință sau când poruncește domnul*”¹³. În plus, Dimitrie Cantemir amintește la curtea domnească de o sală a tronului, unde aveau loc cele mai importante ceremonii: aici venea domnul după ceremonia de la biserică și se așeza pe tron, ca nou domnitor¹⁴. Toate aceste scurte notații despre existența cămărilor domnești (cu pivnițe) sau a sălii tronului sunt esențiale pentru a ne putea oferi o imagine apropiată de realitate. Distrugerile masive petrecute de-a lungul timpului, ne împiedică să formulăm ipoteze cu privire la destinația încăperilor ale căror fundații au fost dezvelite în urma cercetărilor arheologice, dar și a suprafeței pe care se întindea curtea, incluzând aici dependințele, grădinile și alte amenajări.

O dată cu ocupația austriacă a nordului Moldovei, Suceava se transformă într-un oraș de graniță, fără o importanță specială, capitala noii provincii fiind la Cernăuți. În aceste condiții, noile autorități își exprimă intenția ca „*Suceava să fie în rândul celorlalte orașe din monarhie sub aspect edilitar și nu un oraș înapoiat ca acum*”¹⁵. Pentru că în zona centrală existau mai multe construcții ruinate, printre care curtea și baia domnească, târgoveții au propus

¹² Emil Ioan Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava*, supliment la *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XV, 1988, p. 173.

¹³ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Chișinău, 1998, p. 121.

¹⁴ *Ibidem*, p. 80.

¹⁵ Emil Ioan Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava*, supliment la *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XV, 1988, p. 233.

autorităților să ia piatră de la ruine pentru noile construcții care se ridicau în oraș, pentru a evita distrugerea unei biserici părăsite¹⁶.

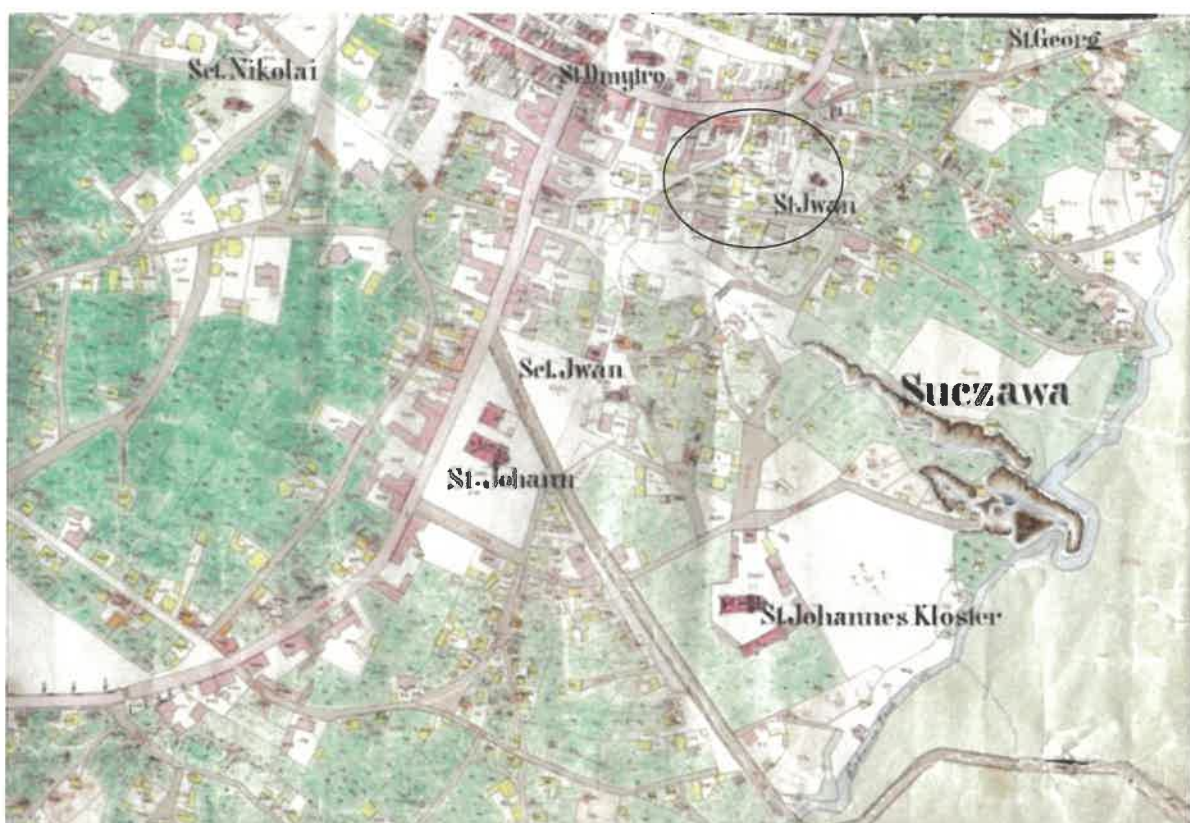

Fig. 3. Zona centrală a orașului Suceava cu parcele cadastrale care se suprapuneau peste ruinele curții domnești după Cadastrul din anul 1856.

Câteva incendii, care au afectat Suceava în prima jumătate a secolului XIX, au forțat autoritățile să treacă la măsuri de sistematizare, mai ales în zona centrală. Cadastrul de la 1856 arată existența deja a unor case pe teritoriul fostei curți, construcții care se păstrează în următoarea sută de ani și care vor scoate vechiul monument din atenția localnicilor.

Adăugăm că pe terenul pe care se găseau ruinele exista și o stradă care făcea legătura dintre cartierul armenesc și centrul orașului. Deși la sfârșitul secolului XIX, Karl A. Romstorfer a realizat numeroase lucrări de restaurare la monumentele medievale din Suceava și din Bucovina, aceste lucrări nu erau posibile la curtea domnească, deja distrusă și acoperită de construcții.

¹⁶ *Ibidem*, p. 172.

Fig. 4. Marcarea celor mai importante monumente ale Sucevei –E (Curtea Domnească), D (Biserica Sf. Dumitru), G (Biserica Sf. Ioan Botezătorul), F (Șipotul) după Karl A. Romstorfer, 1913, p. 8, fig. 4)

În lucrarea sa dedicată Cetății de Scaun a Sucevei, Romstorfer face o prezentare a vestigiilor Sucevei, între care amintește și „reședința”. Aceasta este marcată pe harta orașului la punctul E și i se face o scurtă descriere: *„reședința domnească din Suceava va fi fost întocmită, desigur, spațios și confortabil, având și grădină mai mare. Ea va fi slujit ca loc de adăpost, refugiu, pentru domn și familia lui, poate și pentru găzduirea oaspeților, pentru instalarea unor înalte servicii administrative ș.a. Despre mărimea și întocmirea, ca și despre părăsirea sau dărâmarea acestei reședințe nu avem până acum date sigure. Clădirea se află (E din fig. 4, pag. 8), în linie dreaptă, la o depărtare de 600 m de cetate, înspre miazăzi, lângă biserica Sf. Dumitru (D, aceeași fig.). Se spune că s-ar fi întins, desigur cu grădini cu tot, până la Șipot (F). Și despre ea se povestește că era în legătură cu cetatea printr-un coridor subteran. Naștere la această legendă au putut da numeroasele pivnițe mari, frumos boltite, din Suceava, care se găsesc mai ales în vecinătatea bisericii Sf. Dumitru. Astăzi nu se mai pot cunoaște decât părți izolate din temeliile reședinței domnești de odinioară¹⁷”*.

¹⁷ K. A. Romstorfer, *Cetatea Suceii descrisă pe temeiul propriilor cercetări făcute între 1895 și 1904*, București, 1913, pp. 15-17.

Fig. 5. Zona centrală a oraşului Suceava cu ruinele curţii domneşti după Cadastrul din anul 1912.

Nu cunoaştem existenţa unor preocupări cu privire la ruinele din centrul Sucevei în perioada interbelică, acestea erau cunoscute şi amintite în câteva lucrări din epocă, dar nu aduc informaţii noi despre istoria monumentului¹⁸. Într-o scurtă notiţă, I. Minea remarcă: „Unde era aşezată curtea domnească în Suceava, ne spune şi o lămurire a unui adaos la cronica lui Ureche. E acolo vorba de m-rea sf. Dimitrie, ce este înaintea curţii domneşti”¹⁹. Profesorul Rudolf Gassauer remarcă, în 1935, că deşi descoperirile de diverse obiecte vechi sunt numeroase în Suceava, aici nu au mai fost făcute nici un fel de cercetări după Romstorfer²⁰.

Situaţia ruinelor din centrul oraşului se va schimba datorită intervenţiilor susţinute ale lui Nicolai Grămadă, directorul Muzeului Bucovinei refugiat la Suceava. Începând cu anul 1946, profesorul Grămadă trimite numeroase adrese la Comisia Monumentelor Istorice prin care solicita intervenţii pentru salvarea monumentelor medievale din zona centrală a oraşului

¹⁸ Pentru informaţii despre curtea domnească publicate în perioada interbelică v. N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităţilor şi monumentelor medievale din Moldova*, Bucureşti, 1974, p. 794

¹⁹ I. Minea, *Despre curtea domnească din Suceava*, în *Cercetări istorice*, VIII-IX, 1, 1932-1933, p. 220.

²⁰ Rudolf Gassauer, *Teracote sucevene*, BCMI, XXVIII, 86, 1935, p. 155.

sufocate de construcții care se găsesc prea aproape de ele și care le produc distrugeri. Într-una dintre aceste adrese se referă strict la ruinele: „din vechea Curte Domnească din orașul Suceava a mai rămas doar un fragment de zid, o parte liber, iar o parte integrat ca temelie și perete într-o casă din strada Curții Domnești nr. 16. Partea de zid rămasă liberă e amenințată cu dispariția în caz că nu se iau din timp măsuri de salvare. În consecință, cu onoare vă rugăm să binevoiți a decreta monument istoric zidul rămas și a face demersurile necesare pentru exproprierea casei din strada Curții Domnești nr. 16”²¹. Ulterior, directorul muzeului sucevean va cere cu insistență deschiderea unui șantier arheologic, care va debuta câțiva ani mai târziu.

La începutul anilor '50 ai secolului XX, se trece la demolarea masivă a caselor din zona centrală pentru a face loc noilor blocuri care corespundeau cu noua viziune edilitară a autorităților. În acest context, se modifică traseul unor străzi, monumentele medievale fiind înconjurate de blocuri²², iar strada Curții Domnești este modificată, prin ocolirea Turnului lui Lăpușneanu.

O nouă etapă de modificare a aspectului zonei centrale se petrece în anii '70-'80 i secolului XX, când după demolările masive de case de pe strada Karl Marx, se vor ridica blocuri cu regim de înălțime variabil care vor izola monumentele medievale, fiind foarte dificilă astăzi punerea lor în valoare ca spațiu unitar. Ansamblul curții domnești este astăzi tăiat de la nord la sud de artera principală de circulație a orașului, bulevardul Ana Ipătescu, continuată de Calea Unirii, în acest fel, Biserica Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul, fostul paraclis al curții, se află de o parte a drumului, iar ruinele curții de partea cealaltă. În acest moment, ruinele sunt îngrădite de un gard, iar în partea de nord există un parc.

²¹ Monica Dejan, Ștefan Dejan, *Curtea Domnească de la Suceava între statutul de sit arheologic protejat și necesitatea de dezvoltare utilitară a orașului*, în *Historia Urbana*, XXV, 2017, p. 40.

²² Emil Ioan Emandi, *Habitatul urban și cultura spațiului*, Iași, 1996, p. 449.

Fig. 6. Ruinele curții domnești din Suceava văzute dinspre Biserica Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul. În plan îndepărtat se află Turnul Lăpușneanu și Biserica Sfântul Dumitru.

Cercetările arheologice

Beneficiind de noile planuri de sistematizare ale autorităților, începând cu anul 1951 (când se realizează un prim sondaj), se vor efectua cercetări arheologice, acestea durând cu intermitențe mai bine de 50 de ani (1951-2006). Din păcate, multe dintre cercetările arheologice efectuate în această perioadă au rămas nevalorificate publicistic, în special cele de după anii '90 ai secolului XX.

În anul 1953, profesorul Ion Nistor împreună cu cercetătorii de la Institutul de Arheologie București vor realiza un număr de 15 secțiuni, în zone care fuseseră deja eliberate de construcții, concentrate în principal în partea de est și nord est. Cele mai importante pentru noi astăzi, sunt secțiunile IX, X, XI, care se aflau între zidurile de est ale curții și paraclisul curții (Biserica Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul), unde se va trasa viitorul bulevard Ana Ipătescu, cea mai circulată arteră a Sucevei. În aceste condiții nu vor mai exista posibilități de a realiza cercetări în zona respectivă sau în imediata apropiere.

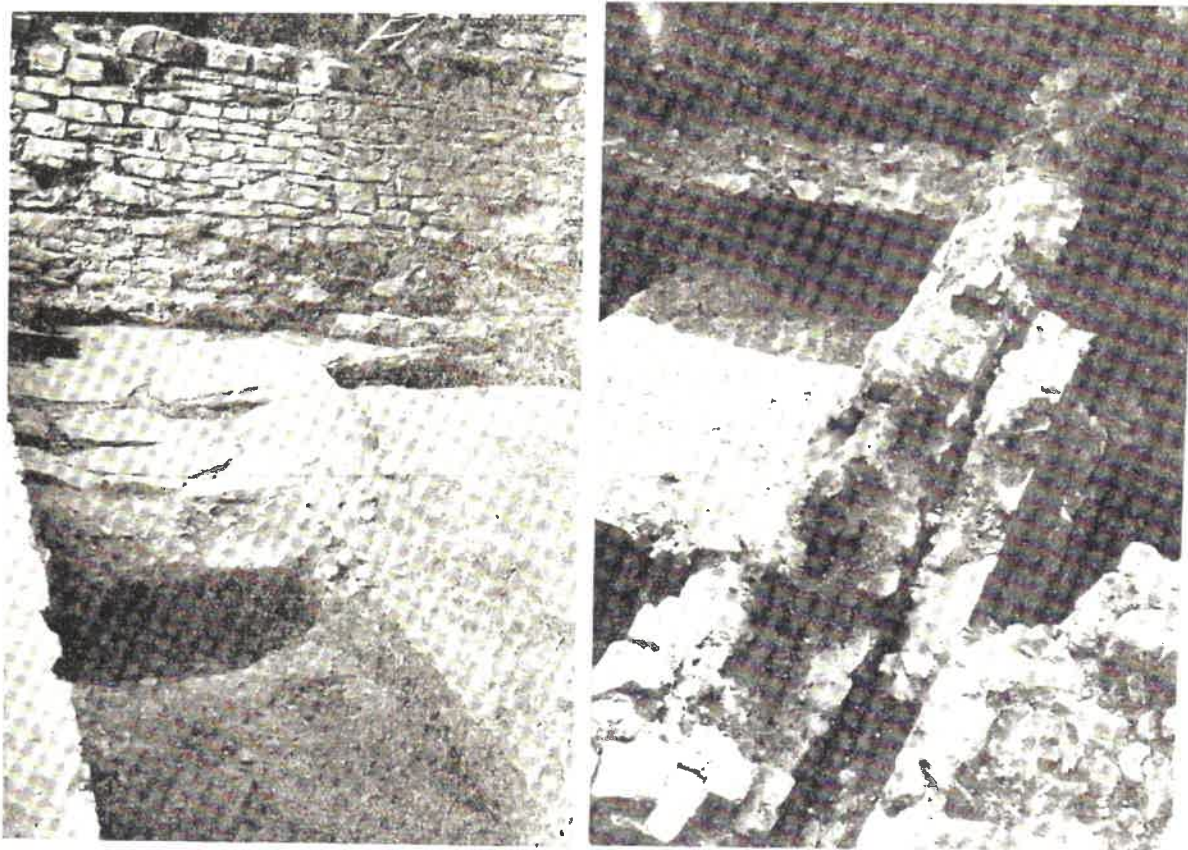

Fig. 7. Aspectul zidurilor în timpul cercetărilor arheologice de la curtea domnească în anul 1953 (SCIV, IV, 1-2, 1954, fig. 27-30)

Cu prilejul primelor cercetări sistematice desfășurate la acest important monument se aduc informații esențiale cu privire la istoria lui: sunt sesizate mai multe niveluri de locuire, se constată existența unor urme de construcții care datează din evul mediu (secolele XV și XVII) și unor pavaje care au fost refăcute succesiv. Pe latura de nord a complexului este sesizată existența unui drum realizat din pietre de mici dimensiuni amestecate cu cărămidă și care se presupune că ar fi un drum care lega zona Bisericii Sfântul Dumitru cu paraclisul curții²³, drum de altfel existent pe cadastrul austriac de la 1856.

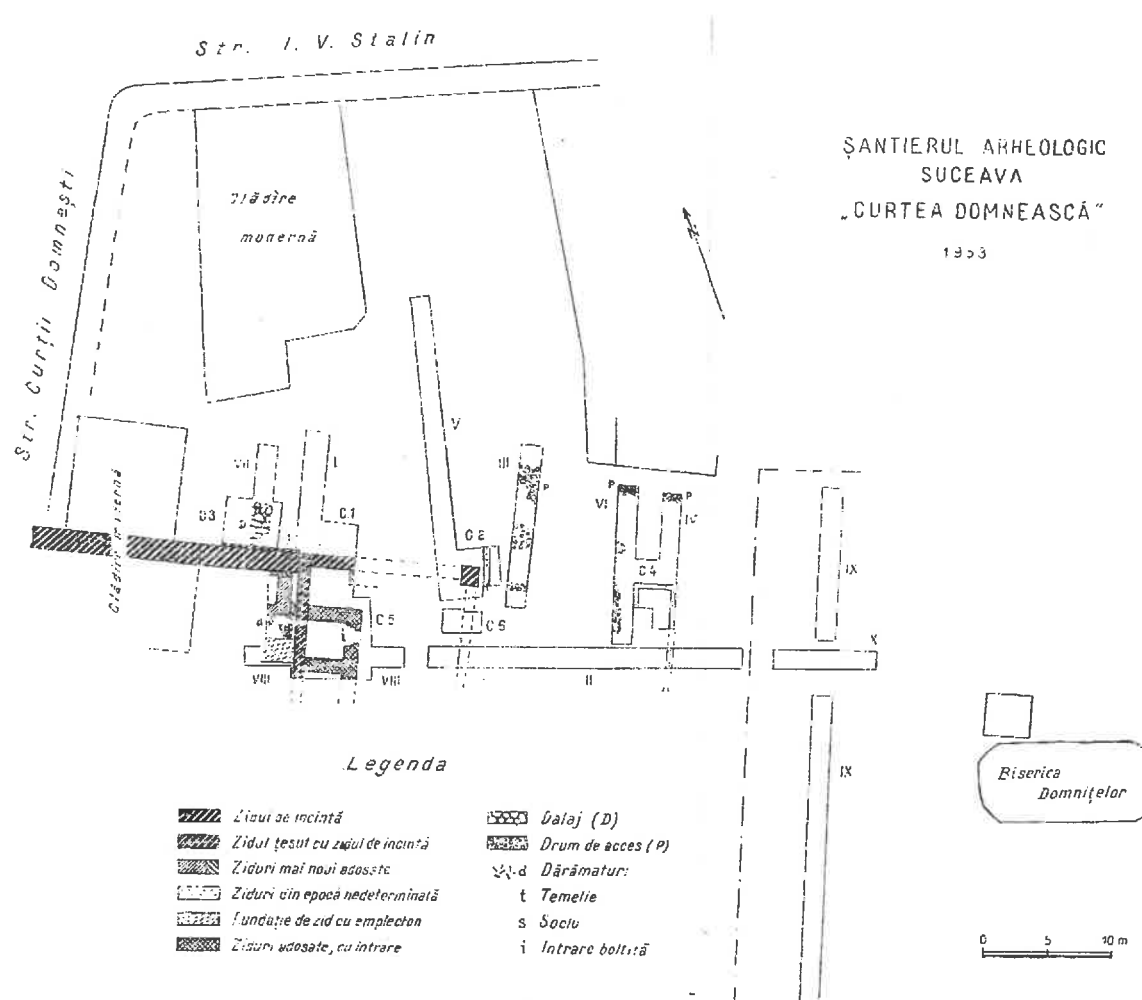

Fig. 13. Planul cercetărilor din sectorul Curtea Domnească, 1953.

Fig 8. Planul cercetărilor arheologice desfășurate la curtea domnească în anul 1953 (SCIV, IV, 1-2, 1954, fig. 23)

²³ ***, Șantierul arheologic Suceava-Cetatea Neamțului (r. Suceava, reg. Suceava), în SCIV, IV, 1-2, 1954, pp. 290-297.

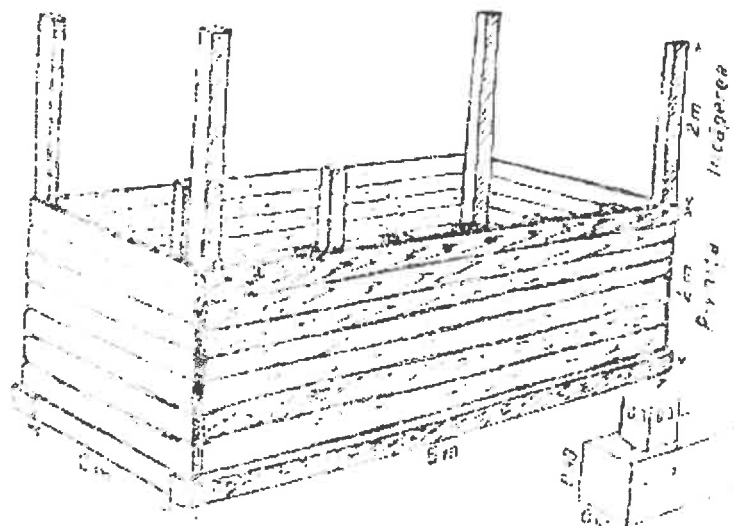
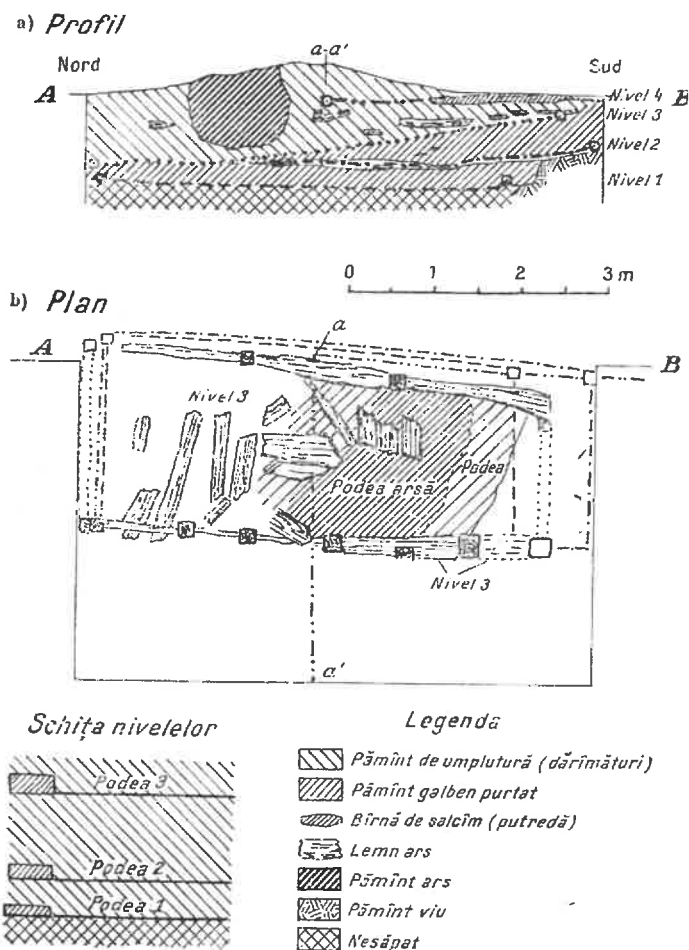

Fig. 9. Descoperirea pivniței nr. 1 și reconstituirea ei (Gh. Diaconu, *SMIM*, I, 1956, fig. 2, 4).

Cercetările din anii următori s-au extins și în zona de nord, în spatele ruinelor păstrate, oferind informații importante cu privire la locuirea în zonă înainte de ridicarea tronsoanelor de zidărie ale curții. Au fost cercetate opt construcții, dintre care unele fost considerate locuințe aparținând unor meșteșurari. Construcțiile de la care s-au păstrat pivnițele, erau realizate din lemn, fiind incendiate și apoi refăcute. Datarea acestor locuințe s-a făcut pe baza materialului ceramic descoperit și a monedelor emise în timpul domniei lui Alexandru cel Bun (1400-1432),

În prima jumătate a secolului XV²⁴. În mod evident, de activitățile desfășurate la curtea domnească erau legați numeroși meșteșugari, dar în momentul în care palatul domnesc începe să se extindă, atelierele lor au fost dezafectate, fiind îndepărtate din imediata apropiere a curții.

O altă observație importantă realizată cu ocazia săpăturilor din anii 1953-1954, când s-a cercetat zona de la nord est de ruine, a fost aceea a existenței unui sistematizări urbane în epocă, toate casele cercetate erau orientate în direcția nord-vest-sud-est, iar refacerile construcțiilor distruse de incendii s-au făcut pe același amplasament²⁵.

În partea de est au fost descoperite urmele unui turn de formă pătrată a cărui laturi aveau la exterior aproximativ 10 m. În jurul turnului a fost amenajat un sistem de protecție contra alunecării terenului care a constat din introducerea unor stâlpi de lemn care să fixeze fundația. Urmele acestor stâlpi au fost descoperiți și în anul 1999, când s-a realizat un sondaj de mică întindere în zona turnului T1²⁶.

Fig. 10. Sistemul de stabilizare a terenului cu ajutorul stâlpilor de lemn descoperiți cu ocazia cercetărilor arheologice de la Curtea Domnească din Suceava în anul 1999

Inițial, descoperitorii au propus datarea acestui turn în a doua jumătate a secolului XV, în schimb Emil Emandi consideră această datare mult prea târzie, atribuind construcția domniei

²⁴ Gh. Diaconu, *Observații cu privire la urmele vechiului târg al Sucevei în vremea marilor asedii otomane și polone din veacul al XV-lea*, în *SMIM*, I, 1956, p. 271.

²⁵ *Ibidem*, p. 282.

²⁶ Florin Hău, Monica Gogu, Viorel Blănaru, *Suceava, jud. Suceava. Punct: Curtea Domnească*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România, campania 1999*, București, 2000, pp. 99-100.

lui Petru I (1374-1391) sau lui Alexandru cel Bun (1400-1432) și o leagă de cele două construcții din lemn de mari dimensiuni și care constituie primul nucleu al curții, descoperite în anul 1974²⁷

Între anii 1974 și 1975, arheologii (Mircea D. Matei, Emil I. Emandi și Lucian Chițescu) au cercetat o zonă situată la sud de ruinele vizibile astăzi, cu ajutorul unor secțiuni perpendiculare pe acestea. Inițial, au fost dezvelite urmele unei construcții (C1) de mari dimensiuni de aproximativ 18,50x7,00 m, de la care a putut fi cercetată pivnița și într-o mare măsură sistemul constructiv din lemn. Conform constatărilor arheologilor care au realizat cercetarea acest prim nucleu al curții era reprezentat de o construcție care avea, probabil, doar parter, așezat peste o pivniță în care se intra printr-un gârlici practicat pe partea de nord²⁸: „pereții de lemn ai pivniței au fost realizați din bârne orizontale, groase de 0,30-0,40 m, sprijinite la interior pe stâlpi verticali, fixați în lăcașuri scobite special în bârnele talpă ... planșeul pivniței era format din bârne orizontale, fixate în capul stâlpilor verticali ai pereților, peste care erau așezate scândurile dușumelelor ... După realizarea carcasei de lemn a pivniței, fața exterioară a pereților a fost completată cu împletituri din nuiele lipite cu lut, bine fățuiți. Pereții de la suprafață ai locuinței, în întregime distruși de incendiu, au fost realizați cu ajutorul stâlpilor verticali îngropați în pământ, la mică distanță în exteriorul pivniței”²⁹.

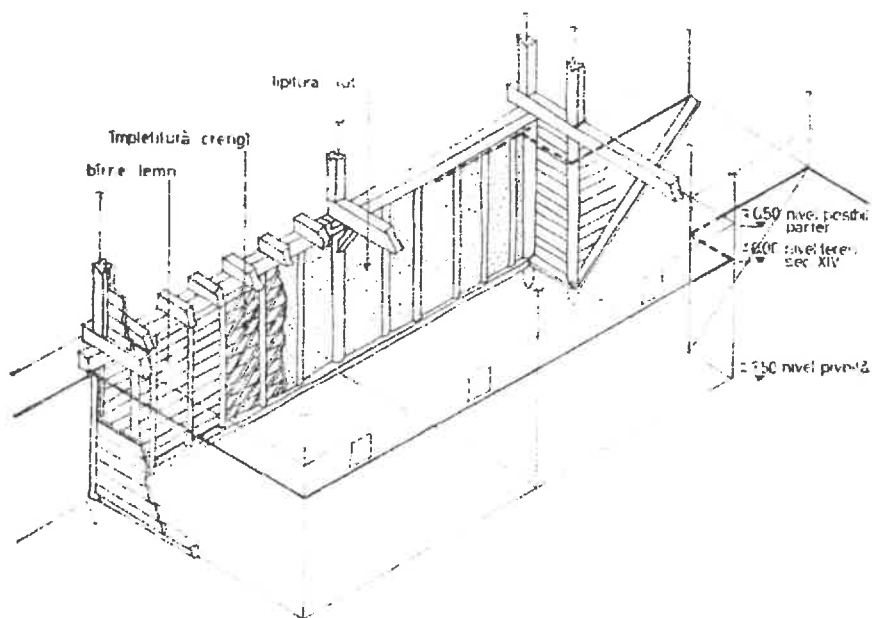

Fig. 11. Propunere de reconstituire a sistemului constructiv al construcției C 1 (perioada domniei lui Petru I) realizată de arh. Gh. Sion (după M. D. Matei, 1989, fig 11)

²⁷ Emil Ioan Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava*, supliment la *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XV, 1988, p. 160.

²⁸ Mircea D. Matei, Emil I. Emandi, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 132.

²⁹ *Ibidem*.

Pe baza materialului descoperit pe ultimul nivel din pivniță și a surprinderii celui mai vechi nivel de locuire din zonă, datat pe baza ceramicii din secolul XIV, construcția a fost datată în timpul domniei lui Petru I (1374-1391). În imediata ei apropiere au fost descoperite urmele unei construcții de dimensiuni mai mici (C 2), dar care se datează aproximativ în aceeași perioadă, considerată a fi spațiul unde locuiau slujbașii curții³⁰. Această construcție C2, realizată tot din lemn, se afla la o distanță de doar 4 m de C1. Dimensiunile sale nu au putut fi determinate datorită numeroaselor răzuielei și nivelări ale terenului, dar s-a putut constata și aici grija cu care a fost amenajată, cu podea, în care era încastrat soclul unei sobe, cu latura de 1,30 m³¹. Urmele acestor prime construcții dezvelite la Suceava demonstrează existența unei curți domnești înainte de prima atestare documentară din anul 1397. Adăugăm și observația că cele mai timpurii monede descoperite în cadrul cercetărilor de aici datează tot din timpul domniei lui Petru I³².

Conform observațiilor realizate în teren de către arheologii Mircea D. Matei, conducătorul șantierului arheologic mai bine de 30 de ani, și Emil Ioan Emand, aceste construcții (C 1, C2 și turnul T1) se puteau apăra cu destulă ușurință datorită configurației terenului pe care erau amplasate, fiind protejate de pârâul Cacaina și de zona abruptă a Sipotului, la sud și est. În această primă fază de existență a reședinței domnești nu au existat alte încercări de fortificare, cum ar fi un șanț sau o palisadă³³. Considerăm că în această fază de început a Sucevei în calitate de capitală a Moldovei, eforturile domniei s-au concentrat în construirea cetății Șcheia de pe dealul Șeptilici, a Cetății de Scaun și a bisericii mitropolitane Sfântul Gheorghe. Toate aceste edificii cereau un număr important de lucrători și resurse financiare importante care însă nu îi lipseau domnului Moldovei. Petru I își permite să îl împrumute pe suveranul său cu o sumă deosebit de însemnată de bani³⁴. În aceste condiții acest prim nucleu își păstrează proporțiile o bună perioadă de timp, nefiind detectate arheologic transformări care să poată fi atribuite urmașilor imediați ai lui Petru I, Roman I (1391-1394), Ștefan I (1394-1399) și Iuga (1399-1400). Domniile acestora, de scurtă durată, la care se adaugă lipsa emisiunilor monetare de la Roman I și Iuga, monedele de la Ștefan I fiind foarte rare, nu ne

³⁰ M. D. Matei, Emil I. Emandi, *Observații asupra stratigrafiei curții domnești de la Suceava*, în *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, IV, 1977, pp. 113-117.

³¹ Ibidem, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 134.

³² Monica Gogu, *Monede medievale și moderne descoperite la Curtea Domnească din Suceava*, în *Simpozion de Numismatică dedicat împlinirii a 125 de ani de la proclamarea independenței României, Chișinău, 24-26 septembrie 2002*, București, 2003, p. 201-202.

³³ M. D. Matei, Emil I. Emandi, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 138.

³⁴ Octavian Iliescu, *La prêt accordé en 1388 par Pierre Musat à Ladislas Jagellon*, în *RRd'H*, XII, 1, 1973, pp. 123-138.

pot oferi eventuale indicii despre o activitate constructivă la Suceava și în particular, la curtea domnească.

Totuși, semnalăm descoperirea unei monede emise în timpul domniei lui Ștefan I (1394-1399) într-un cavou, cercetat la Biserica Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul în anul 1991³⁵. Această monedă dovedește existența unei biserici, posibil de lemn, pe locul actualei biserici construite de Vasile Lupu la 1643.

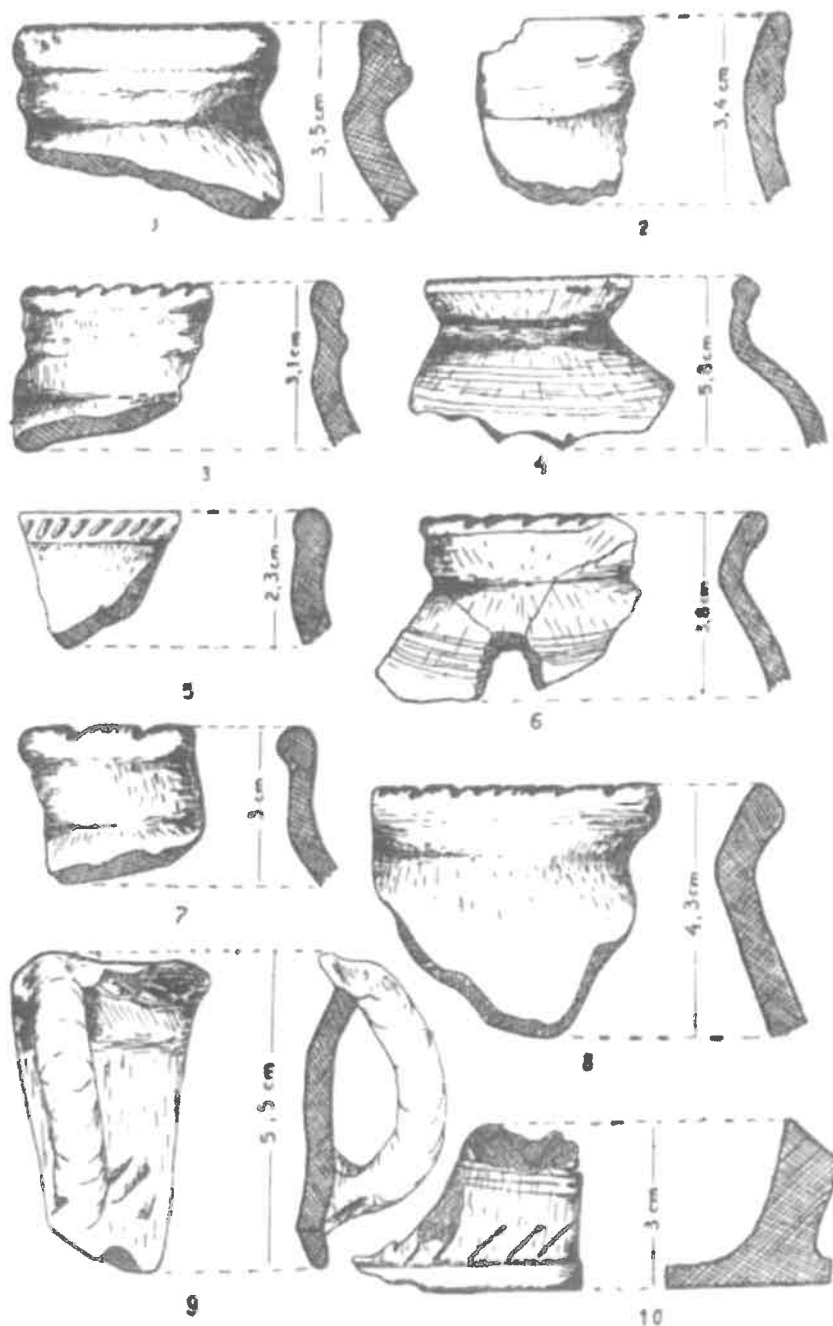

Fig. 12. Ceramică din secolul XIV descoperită la curtea domnească din Suceava (după M.D. Matei, Em. I Emandi, *Suceava*, IV, 1977, fig. 2)

³⁵ Eugen Nicolae, *Descoperiri monetare de la Suceava (I)*, în BSNR, LXXXVI-LXXXVII, 1992-1993, p. 179.

Aceste prime construcții ridicate în cadrul curții au funcționat o perioadă destul de lungă de timp, de aproape un secol, fiind distruse în urma unui incendiu puternic, în urma unuia din multele evenimente care au marcat istoria Sucevei la sfârșitul secolului XV. Un aspect important este că, după distrugerea lor, a doua construcție este refăcută pe același amplasament, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun³⁶. De-a lungul timpului, în urma cercetărilor au mai fost descoperite locuințe datate în aceeași epocă și care și-au sfârșit existența în același mod, prin incendiere, pentru ca ulterior resturile să fie nivelate și deasupra să se construiască alte clădiri³⁷.

În prima jumătate a secolului XV, în special pe parcursul domniei lui Alexandru cel Bun, de la care avem cele mai numeroase monede locale descoperite la curte³⁸, se observă o intensă activitate constructivă. Descoperirea între rosturile unui plavaj de dale de piatră a unei monede de la Alexandru cel Bun dovedește activitatea de amenajare a ansamblului în această epocă.

Fig. 13. Resturile pavajului realizat din dale de piatră și datat cu monedă emisă în timpul domniei lui Alexandru cel Bun (campania 1998)

Pentru a nivela terenul și a-l elibera de eventualele construcții din lemn care trebuiau dărâmate, pe întreaga suprafață pregătită pentru construcții se vor efectua răzuiri repetate a

³⁶ Emil Ioan Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava*, supliment la *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XV, 1988, p. 161.

³⁷ Forin Hău, Ștefan Dejan, *Suceava, jud. Suceava. Punct: Curtea Domnească*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România, campania 2004*, București, 2005, p. 362.

³⁸ Monica Gogu, *Monede medievale și moderne descoperite la Curtea Domnească din Suceava*, în *Simpozion de Numismatică dedicat împlinirii a 125 de ani de la proclamarea independenței României, Chișinău, 24-26 septembrie 2002*, București, 2003, p. 208.

căror rezultat arheologic este dispariția straturilor de cultură anterioară³⁹. Tot din perioada domniei lui Alexandru cel Bun datează și o construcție de la care se mai păstrează doar pivnița de piatră (C 3), de dimensiuni mari (15,20x12,40 m). Pivnița era compartimentată în trei încăperi, fiind sesizat un nivel de refacere din secolul XVII. Intrarea în pivniță se făcea printr-un plan înclinat, fiind păstrat pragul de piatră. În continuarea zidurilor acesteia a mai fost ridicat un corp de clădire cu prelungire spre sud, care a suferit, la rândul lui prefaceri în secolele XVI-XVII⁴⁰.

Construcția din piatră realizată în timpul lui Alexandru cel Bun a funcționat concomitent cu cele două (C1 și C2) ridicate în timpul domniei lui Petru I. În plus s-a putut observa că pentru amenajarea noului tronson a fost distrusă o locuință din lemn, în umplutura căreia au fost găsite materiale ceramice datând de la sfârșitul secolului XIV și începutul secolului XV⁴¹.

Fig. 14. Straturi de depuneri în construcția C 3 (peretele nordic), campania 2006.

Cercetat pentru prima dată în anul 1953, corpul de clădire denumit C5 este singurul care mai are pereți exteriori (restul construcțiilor au fost descoperite în cadrul cercetărilor arheologice, atunci când au fost dezvelite fundațiile). Construcția are dimensiunile 54 mx9,5 m și este compartimentată în șapte încăperi. Este posibil ca și această parte să fi fost ridicată în mai multe etape, având în vedere existența unor diferențe de fundație a zidurilor (între 0,60 m-etapa Ștefan cel Mare și 1,20 m-etapa Alexandru cel Bun). După cum s-a putut constata prin sondaje, corpul de nord nu a fost prevăzut cu pivnițe⁴². Primele două încăperi (C 5.1 și C 5.2) au

³⁹ M. D. Matei, Emil I. Emandi, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 138.

⁴⁰ *Ibidem*, Mircea. D. Matei, *Civilizație urbană medievală. Contribuții (Suceava până la mijlocul secolului al XVI-lea)*, București, 1989, pp. 76-79.

⁴¹ M. D. Matei, Emil I. Emandi, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 139.

⁴² Emil Ioan Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava*, supliment la *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XV, 1988, p. 165.

fost atribuite epocii lui Alexandru cel Bun, tronsonului de clădire inițial fiindu-i adăugate următoarele camere realizate în timpul lui Ștefan cel Mare, probabil după anul 1476.

Fig. 15. Ruinele construcției C 4 după curățarea din timpul campaniei 2006. Pentru construcția C 4 se pot remarca stâlpii care, la origine, susțineau trei bolți.

Reorganizarea curții a fost necesară după incendiul cauzat de arderea orașului în urma campaniei sultanului Mahomed II: arderea celor două clădiri existente din timpul domniei lui Petru I, dar și a celei construite în timpul lui Alexandru cel Bun, urmate de prăbușirea lor, a creat în mijlocul incintei reședinței domnești o groapă care a fost umplută cu bârnelor arse și cu pământ. Întreaga zonă este nivelată, se așează un strat de prundiș, peste care se amenajează un pavaj din lespezi de piatră, de formă neregulată, care a acoperit întreaga suprafață a curții interioare⁴³.

⁴³ M. D. Matei, Emil I. Emandi, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 140. Pavajul a fost surprins și cu ocazia cercetărilor din anii 1998, 1999, 2000, 2003-2005, .

Fig. 16. Diferențe de fundare la construcția C 5 (campania 2006) au provocat fracturi în zidărie

Rezultatele cercetărilor arheologice au permis identificarea în teren, pe baza urmelor fundațiilor și a pivnițelor, a construcțiilor care compuneau ansamblul curții domnești așa cum mai poate fi el presupus astăzi. Un aspect important de care trebuie să ținem cont este existența aici, între a doua jumătate a secolului XVIII și anii 50 ai secolului XX, a unor locuințe numeroase, ușor de identificat în cadastrale moderne, care au distrus complet straturile medievale, au îndepărtat elementele de decorație gotică și renașcentistă care înfrumusețau aspectul clădirilor. Chiar dacă etapele constructive sunt atribuite larg unor domnii (Petru I, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Vasile Lupu), totuși au existat și alți domni importanți care au contribuit în mod cert la arhitectura curții, între care nu trebuie să-i uităm pe Petru Rareș, cel care ridică chiar în apropierea curții Biserica Sfântul Dumitru sau pe Alexandru Lăpușneanu care ridică turnul care îi poartă numele. Secolelor XVI-XVII îi corespund lucrări de consolidare a zonei de sud-est, când se realizează o pânză suplimentară de ziduri și se ridică contraforți. Având în vedere că în zona de sud-est a curții, cercetările arheologice au dezvelit o pivniță de dimensiuni mari, s-a presupus că aceasta era suprapusă de o cameră de aceleași dimensiuni care adăpostea o sală a tronului⁴⁴, despre a cărei existență vorbește Dimitrie Cantemir.

⁴⁴ M. D. Matei, Emil I. Emandi, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 142.

Cercetările arheologice nu au putut însă să stabilească felul în care aceasta arăta, existența unor decorații sau eventualele compartimentări. Totuși, ele nu puteau să fie foarte diferite de cele existente la Cetatea de Scaun a Sucevei sau la alte construcții civile ridicate la sfârșitul secolului XV.

La sfârșitul secolului XV, curtea domnească avea două corpuri de clădire, așezate în unghi drept (nord-est) dintre care unul avea pivnițe boltite, parter și nu cunoaștem dacă exista un etaj și nici felul în care arătau zidurile și compartimentarea interioară a încăperilor (partea de la suprafața solului nu s-a mai păstrat). Corpul de nord conținea șapte încăperi, despre care nu cunoaștem cum comunicau între ele sau dacă exista un etaj superior. Existau probabil intrări dinspre curtea interioară și probabil o intrare la nord unde, la sfârșitul secolului XV (s-a presupus după campania din 1497 a regelui Poloniei, Jan Albert), se amenajează o piață⁴⁵. Curtea avea două turnuri de strajă, unul situat în partea de est (T1) și unul situat în partea de sud (T2) care erau legate de un zid de incintă, despre a cărui existență și, implicit, întindere nu deținem prea multe informații din teren.

În funcție de elementele păstrate și de cele dezvelite prin cercetare arheologică, curtea domnească la sfârșitul secolului XV se compunea din două corpuri de clădire, care se uneau în partea de nord est. Existența unor piloni de zidărie în încăperile C5.5 și C 5.4 pot fi o dovadă a existenței unei intrări în edificiu, intrare care se făcea pe latura de nord, având în vedere că în față fusese amenajată o piață. După cum o arată pivnițele de mari dimensiuni descoperite pe latura de est, peste acestea erau suprapuse probabil camere spațioase care ofereau o priveliște frumoasă către Sipot, către paraclis, iar mai departe, către Cetatea de Scaun. Nu este exclus ca să fi existat și un etaj peste parter⁴⁶.

Totuși, o observație importantă este dată de dezvelirea fundațiilor construcției care sunt superficiale, la aproximativ 0,50-0,70 m adâncime. În consecință, dacă a existat un etaj, este posibil să fi fost realizat din lemn, mult mai ușor și mai simplu realizat decât o zidire din piatră. Nu există nici o dovadă în acest sens, mai ales că lipsa unor fundații solide pare să fie o practică obișnuită în epocă. Acest aspect a fost sesizat și la Cetatea Sucevei, unde fundația turnului nord-vestic al fortului mușatin are grosimea între 0,10 și 0,50 m, ceea ce a provocat în timp fracturarea zidurilor. Situație frecvent întâlnită și în alte locuri din cetate⁴⁷.

⁴⁵ Gh. Diaconu, *Observații cu privire la urmele vechiului târg al Sucevei în vremea marilor asedii otomane și polone din veacul al XV-lea*, în *SMIM*, I, 1956, p.281.

⁴⁶ M. D. Matei, Emil I. Emandi, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 144-145.

⁴⁷ Florin Hău, Monica Dejan, Ștefan Dejan, *Suceava, Cetatea de Scaun, jud. Suceava. Punct: Cetatea de Scaun, în Cronica cercetărilor arheologice din România, campania 2013*, București, 2014, p. 190.

Fig. 17. Dezvelirea fundațiilor pentru construcția C 5, campania 2003.

Dovedind că este posibil să existe descoperiri surprinzătoare chiar în locurile unde cercetarea este considerată epuizată, cu ocazia campaniei din anul 2004, în corpul C 5, în încăperile C 5.5 și C.6 au fost practicate câteva casete. Cu acest prilej s-a constatat existența unor ziduri perpendiculare pe laturile lungi ale C 5, cu un nivel de fundare la $-0,74 \text{ m}^{48}$. Și în acest caz, la fel ca la Cetatea de Scaun, palatul a suferit numeroase modificări, reconfigurări, schimbări de destinație a încăperilor și a aspectului lor, greu de sesizat și de datat.

Arheologic, s-a putut constata că la Suceava exista o curte interioară închisă, pavată cu dale de piatră⁴⁹. Latura de nord a curții se închidea cu o clădire prevăzută cu camere la parter, iar spre sud exista un zid de incintă simplu care avea un turn, probabil etajat, având în vedere contrafortul existent pe latura sa de vest. Emil Ioan Emandi a considerat că în zona de nord, care se mai păstrează și astăzi, se găseau apartamentele domnului de la căror ferestre se

⁴⁸ Forin Hău, Ștefan Dejan, *Suceava, jud. Suceava. Punct: Curtea Domnească*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România, campania 2004*, București, 2005, p. 364.

⁴⁹ M. D. Matei, Emil I. Emandi, *Observații asupra stratigrafiei curții domnești de la Suceava*, în *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, IV, 1977, pp. 114-115.

puteau vedea piața și Ulița Domnească, iar partea de est se deschidea către grădinile pomenite de Bakšić⁵⁰.

În cadrul acestui complex existau și două biserici cu rol de paraclis, una ortodoxă și cealaltă catolică. Biserica ortodoxă cu hramul Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul a fost construită de către Vasile Lupu. Cercetările arheologice efectuate la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut (de către Emil Ioan Emandi), în 1991 și 1995 (de către Mircea D. Matei și Florin Hău) au dovedit că monumentul ridicat la 1643 are la bază cel puțin încă o biserică anterioară, datată în timpul domniei lui Alexandru cel Bun, în primele decenii ale secolului XV. Această biserică a suferit modificări ulterioare, în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, după cum o arată monedele de la acest domnitor, precum și pe parcursul secolului XVI⁵¹, când în jurul bisericii începe să se dezvolte un cimitir datat cu monede ungurești din această perioadă⁵². Tot „în grădina domnului”, se găsea și o biserică catolică, pomenită de călătorii care au ajuns la Suceava în secolele XVI-XVII⁵³.

Legată direct de paraclisul curții este o descoperire făcută cu ocazia cercetărilor arheologice desfășurate între anii 1988-1989, când la 6 m sud de lăcaș a apărut o construcție de piatră de dimensiuni mari (11,75x4,00 m) care avea un beci, păstrat parțial. Prezența lemnului putrezit, prăbușit în interiorul beciului, i-a făcut pe arheologi să presupună că această construcție era din lemn, iar materialele descoperite în umplutura beciului au permis datarea edificiului la sfârșitul secolului XIV, iar dezafectarea lui în prima jumătate a secolului XVI⁵⁴. Presupunerea că această construcție reprezenta palatul în care au locuit mitropoliții Moldovei începând cu Iosif și până către mijlocul secolului XVI este o ipoteză interesantă, dar din păcate, cercetările arheologice desfășurate în zonă nu au mai continuat, decât pe suprafețe mici.

O altă clădire importantă așezată în centrul orașului medieval este spitalul ridicat de mitropolitul Anastasie Crimca. Un document din anul 1619, păstrat într-o copie târzie în limba germană, atestă donația făcută de domnul Moldovei, „din locul domnesc” pentru a se ridica un spital pentru cei bolnavi și neputincioși. În anul următor, un alt document oferă și o sursă de

⁵⁰ Emil Ioan Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava*, supliment la *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XV, 1988, p. 170.

⁵¹ *Ibidem*, p. 172.

⁵² Monica Dejan, *Monede medievale descoperite la Suceava*, în *Simpozion de numismatică dedicat centenarului Societății Numismatice Române (1903-2003)*, Chișinău, 26-28 noiembrie 2003. *Comunicări, studii și note*, București, 2005, pp. 164-165.

⁵³ Emil Ioan Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava*, supliment la *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XV, 1988, p. 174.

⁵⁴ M. D. Matei, Em. I. Emandi, Gh. Sion, *A avut mitropolitul Iosif un palat, în Suceava, în secolul al XIV-lea ?*, în *RMI*, LXII-LXIII, 1-2/1993, 1-2/1994, pp. 106-107.

întreținere a „bolniței”, veniturile unei prisăci și ale unei mori⁵⁵. Spitalul ridicat „în mijlocul târgului” este amintit de Baksić, în 1641, ca fiind așezat în piață în fața palatului domnesc, dar constată că nu este prea mare⁵⁶.

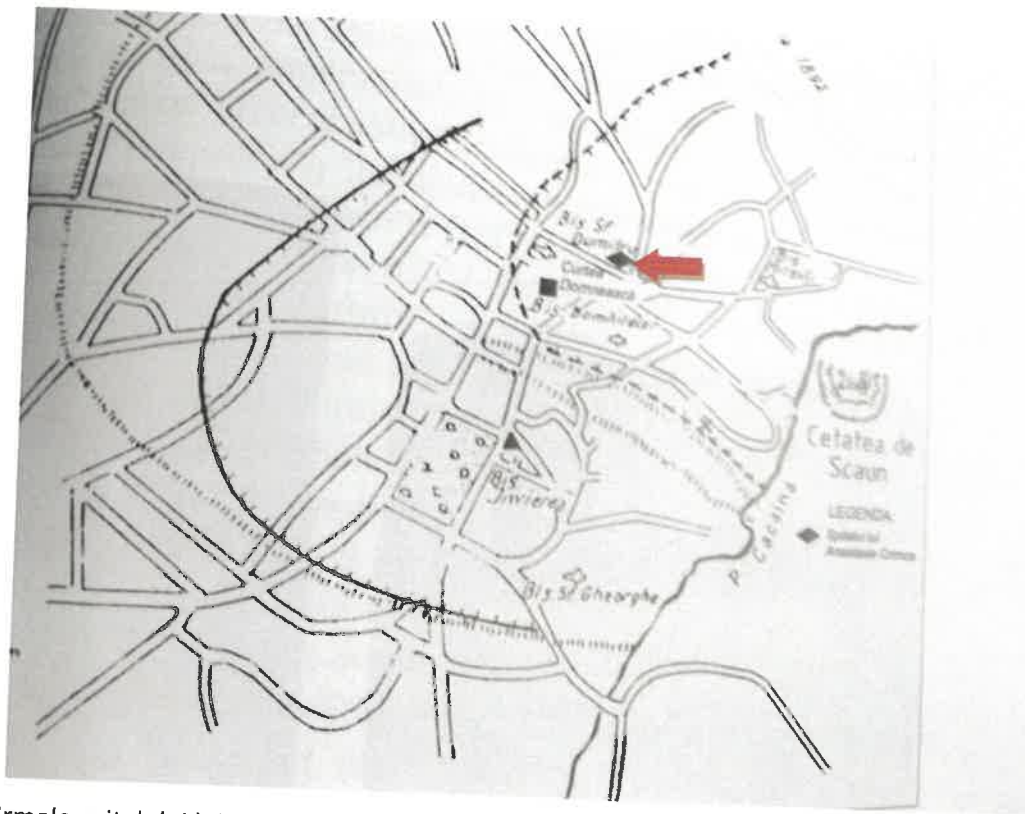

Fig. 18. Urmele spitalului lui Anastasie Crimca ridicat între 1619 și 1620 (după P.V. Batariuc, 2014, fig. 1)

Dărâmarea ultimelor case din zona centrală, de pe strada Petru Rareș, între anii 1981-1983, a dezvelit fundațiile unei construcții cu dimensiunile 12x9,50 m și talpa fundației la -1,70 m. Clădirea avea trei încăperi și o pivniță. Materialele recoltate de aici au constatat în cahle decorate cu motive vegetale datate în secolul XVII. În concluzie, există posibilitatea ca această construcție să fie tocmai „bolnița” ctitorită de mitropolitul Anastasie Crimca⁵⁷.

Fiecare dintre complexele cercetate ale curții domnești au dat un material variat și deosebit de important.

În interiorul construcției C1 (cel mai vechi nucleu al curții) se găsea o sobă de cahle nesmălțuite, arse oxidant. Cahlele tronconice erau decorate cu creneluri adâncite în pastă, cercuri concentrice și cu alveole sau cu decor geometric și cruce traforată. Resturile acestei

⁵⁵ Paraschiva Victoria Batariuc, *Spitalul din Suceava ctitorit de Anastasie Crimca, în dragomirna și ctitorii ei, Sfânta mănăstire Dragomirna*, 2014, p. 377.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 378.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 379, Emil Ioan Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava*, supliment la *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XV, 1988, p. 156.

sobe, a cărei cahle se găsesc, în parte restaurate la Muzeul Bucovinei din Suceava, reprezintă o dovadă răspândirii acestui tip de încălzire cu sobe și în zona noastră. Sistem binecunoscut și utilizat în vestul Europei începând de la sfârșitul secolului XIII⁵⁸. Elemente esențiale pentru păstrarea unui grad de confort adecvat unei reședințe domnești, sobele existente aici au fost amenajate în fiecare etapă de reconstrucție a curții. În acest fel, au fost descoperite cahle datate la sfârșitul secolului XIV, în prima jumătate a secolului XV, în a doua jumătate a secolului XV și în secolul XVII.

În relație cu necesitățile de confort ale reședinței sunt și numeroasele olane de aici. Realizarea unei aducțiuni de apă, dar și de evacuare a apelor uzate, a fost realizată cel mai probabil în timpul domniei lui Ștefan cel Mare. În aceeași etapă la cetate exista un sistem complex legat de utilizarea resurselor de apă, incluzând și o cisternă așezată în curtea interioară⁵⁹. Romstorfer amintește, în lucrarea despre Cetatea Sucevei, despre numeroasele olane care provin de la aducțiuni de apă descoperite în oraș și despre „fântâna domnească”, amintită în documente, pe care o și localizează: „*fântâna domnească, pomenită mai sus, care alimentează cu abundență și astăzi orașul cu cea mai bună apă proaspătă și limpede, e aproape de mijlocul orașului, la capătul unei văgăuni, care se sfârșește în gărla Cacainii*”⁶⁰. Urmele vechiului sistem de aducțiune a apei s-a păstrat într-o formă mai bună la cetate, iar cercetarea atentă a urmelor acestuia dovedește că el a fost extins și la curte, unde a fost surprinse trasee de conducte⁶¹. Alături de încăperi cu rol oficial, existau zone dedicate spațiului privat (camere cu destinații diverse, dar și bucătării, săli de baie și toalete). Singura fântână din cadrul reședinței a fost descoperită cu ocazia cercetărilor arheologice de la Biserica Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul⁶².

Încăperile reședinței erau acoperite cu cărămizi pavimentare de formă pătrată sau hexagonală, foarte asemănătoare cu cele descoperite la cetate unde sunt mult mai variate (smălțuite și nesmălțuite, unele decorate)⁶³. Descoperirea de fragmente de frescă arată că unele încăperi aveau pereții pictați, iar la exterior zidurile erau decorate cu butoni smălțuiți. Descoperiți în număr mare la cetatea Sucevei și la bisericile din secolul XV, la curte nu există

⁵⁸ Mircea D. Matei, Emil I. Emandi, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 134.

⁵⁹ Adrian Andrei Rusu, *Mănuirea apei în Cetatea Sucevei*, în *Suceava. Anuarul Muzeului Bucovinei*, p. 114.

⁶⁰ Karl A. Romstorfer, *Cetatea Sucevii descrisă pe temeiul propriilor cercetări făcute între 1895-1904*, București, 1913, p. 16.

⁶¹ Adrian Andrei Rusu, *Mănuirea apei în Cetatea Sucevei*, în *Suceava. Anuarul Muzeului Bucovinei*, p. 127.

⁶² Emil Ioan Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava*, supliment la *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XV, 1988, p. 155.

⁶³ Mircea D. Matei, Emil I. Emandi, *Cetatea de Scaun și Curtea Domnească din Suceava*, București, 1988, p. 147.

decât un singur exemplar păstrat⁶⁴. Totuși amintim cercetarea, chiar parțială, a urmelor bisericii construite în timpul lui Ștefan cel Mare, în punctul Șipot, decorată și ea cu cărămizi, discuri și butoni smălțuiți⁶⁵.

De-a lungul timpului, au fost dezgropate o largă varietate de obiecte din ceramică, mai ales sub formă de fragmente: vase de diverse forme și mărimi, sfeșnice, pahare, ulcioare etc. Aceste piese se întind între intervalul în care curtea a funcționat, între sfârșitul secolului XIV și sfârșitul secolului XVII. Fragmentele ceramice sunt cele mai frecvente descoperiri și cu ajutorul lor s-au datat multe dintre diversele construcții dezvelite la cetate.

Materialul numismatic este și el numeros și se încadrează între sfârșitul secolului XIV și a doua jumătate a secolului XVII. Deși avem în principal descoperiri de monede mărunte (printre care și un tezaur monetar de peste 300 de piese de la începutul secolului XV). Au fost găsite și două monede de aur. Prima a apărut în zona paraclisului, cu ocazia realizării unui șanț, iar cea de-a doua, a fost descoperită în anul 2004, chiar în timpul cercetărilor arheologice de la curte⁶⁶. Monedele descoperite au putut să ofere câteva date suplimentare cu privire la lucrări efectuate la reședința domnitorului: tezaurul monetar descoperit în partea de sud este datat între anii 1430-1437, iar monedele de aur în aproximativ aceeași perioadă. În consecință au existat lucrări care s-au realizat și după moartea lui Alexandru cel Bun, dar și înainte de domnia lui Ștefan cel Mare.

Deși, cele mai numeroase obiecte de patrimoniu descoperite aparțin evului mediu, considerăm necesar să semnalăm existența pe teritoriul curții domnești a unor locuri anterioare din epoca bronzului, secolele II-III d. Hr., secolele VI-VII d. Hr., precum și a unui nivel imediat anterior ridicării primelor construcții de către Petru I (secolul XIII-prima jumătate a secolului XIV)⁶⁷. Una din cele mai importante descoperiri aparțin culturii Noua (epoca bronzului) de când datează tezaurul cu obiecte de podoabă din bronz și mărgelile din chihlimbar⁶⁸.

Cercetările arheologice de la curtea domnească s-au desfășurat pe parcursul a mai bine de 50 de ani (campanii de săpături în anii 1951, 1953, 1954, 1960, 1974, 1975, 1978, 1984, 1985, 1987, 1990, 1991, 1998, 1999, 2000, 2001, 2003, 2004, 2005, 2006). Deși, desfășurate pe

⁶⁴ Paraschiva Victoria Batariuc, *Descoperiri inedite de ceramică monumentală la Suceava*, în Suceava. Anuarul Muzeului Bucovinei, XXI, 1994, p. 107 și fig. 1-2.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 104.

⁶⁶ Monica Dejan, *O monedă ungurească de aur descoperită la Curtea Domnească din Suceava*, în CN, XIX-XX, 2013-2014, pp. 83-92.

⁶⁷ Mircea D. Matei, *Nivelul premușatin de la Curtea domnească din Suceava*, în SCIVA, 29, 4, 1978, pp. 541-554.

⁶⁸ Lucian Chițescu, *Cercetări arheologice la Curtea Domnească din Suceava*, în *Cercetări arheologice*, 1, 1975, pp. 254-256 și fig. 8, Mircea D. Matei, *Civilizație urbană medievală. Contribuții (Suceava până la mijlocul secolului al XVI-lea)*, București, 1989, p. 36-37.

o lungă perioadă de timp, cercetările de aici nu și-au epuizat importanța, încă există suprafețe care nu au fost cercetate, multe dintre săpături fiind restrânse la suprafețe mici de teren. Cu acordul Primăriei Suceava, este necesară continuarea acestor cercetări, mai ales că ele nu se mai pot astăzi realiza decât strict în perimetrul curții, zona înconjurătoare fiind în totalitate ocupată de construcții.

Întocmit,
Dr. Monica Dejan
Arheolog expert

Obiecte descoperite în cadrul cercetărilor arheologice desfășurate la Curtea Domnească de la Suceava

Fig. 19. Elemente de decorație gotică : ancadramente de ușă

Fig.20. Căni cu toartă descoperite la Curtea Domnească din Suceava (sec. XV)

Fig. 21. Opaț de bronz descoperit la Curtea Domnească din Suceava

Fig. 22. Piese din tezaurul aparținând epocii bronzului (cultura Noua) descoperit la Curtea Domnească din Suceava.

Fig. 23. Oală descoperită la Curtea Domnească de la Suceava (sfârșitul secolului XIV)

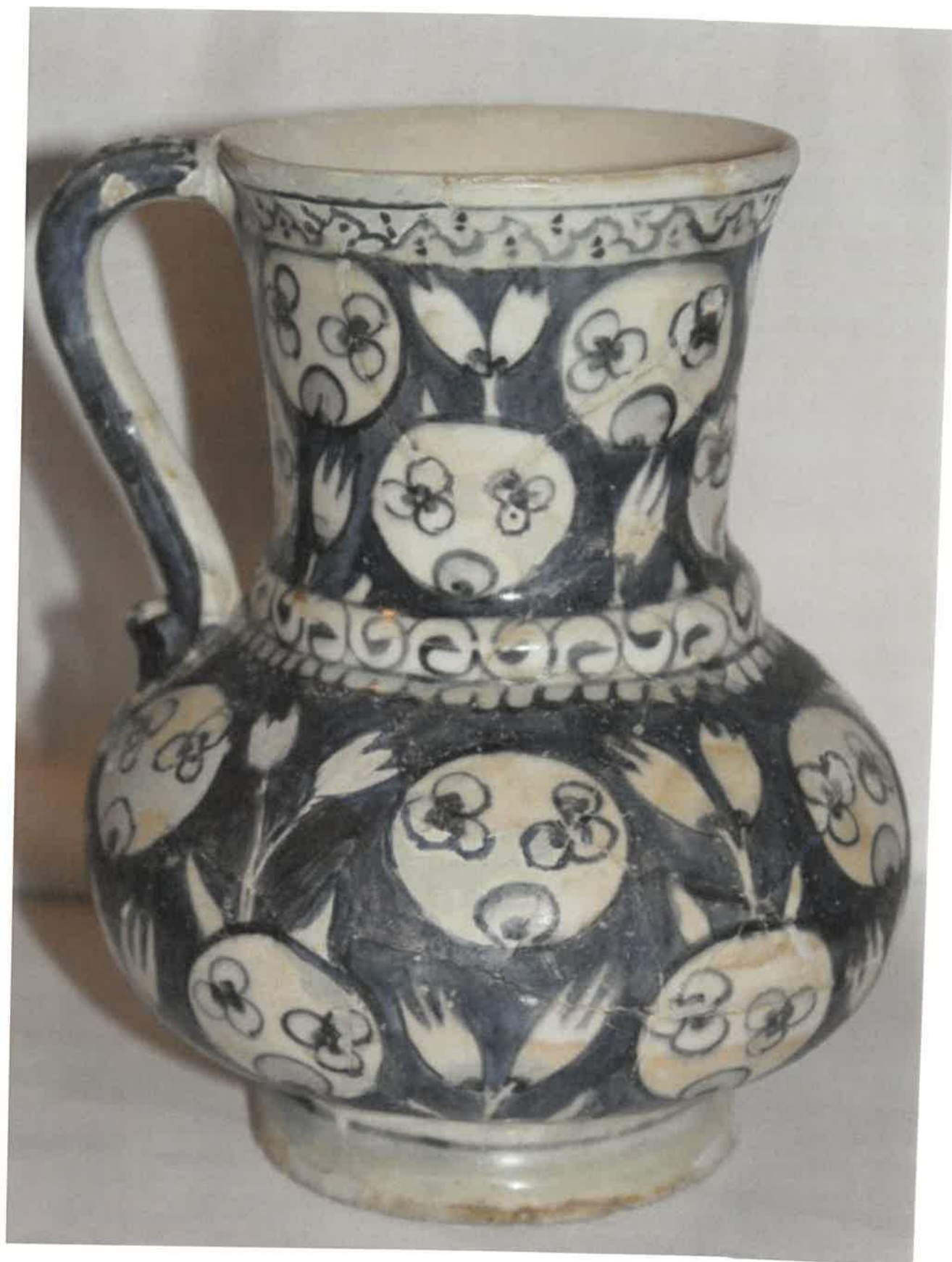

Fig. 24. Cană de Iznik descoperită la Curtea Domnească din Suceava (secolul XVI)

Fig. 25. Cahle descoperite la Curtea Domnească din Suceava (sfârșitul secolului XIV)

ANEXE

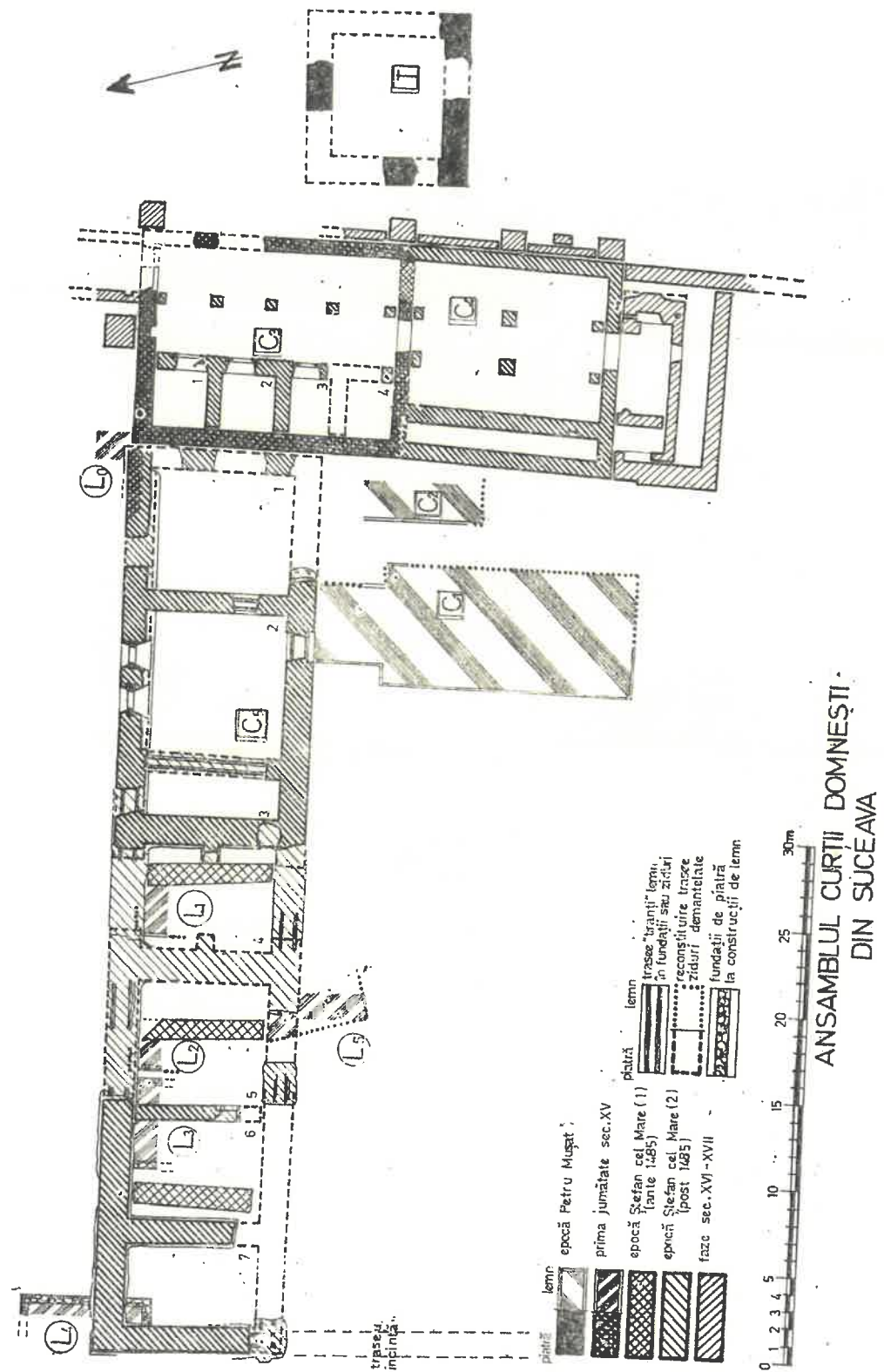

Fig. 26. Planul cercetărilor arheologice la Curtea Domnească din Suceava (după M. D. Matei 1989)

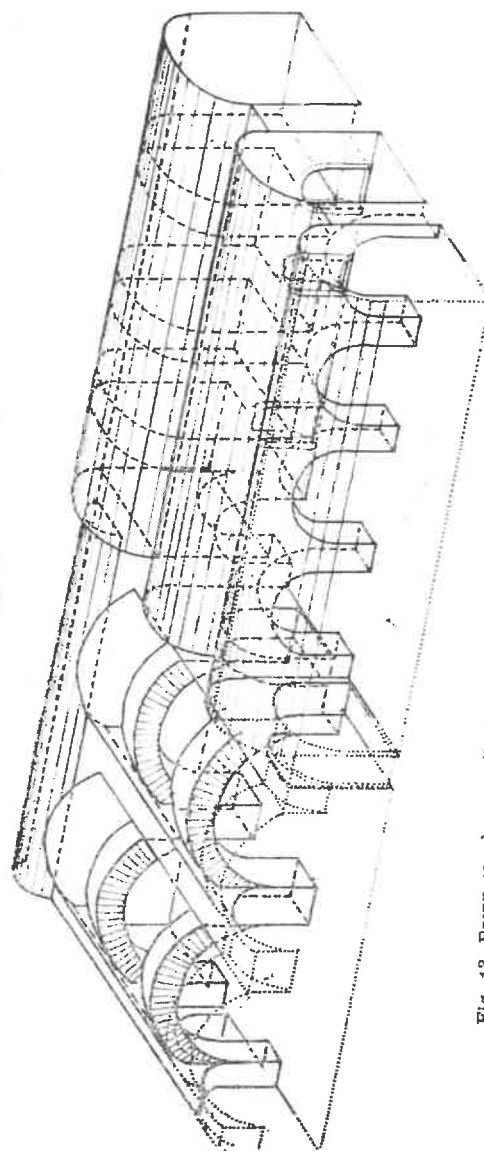
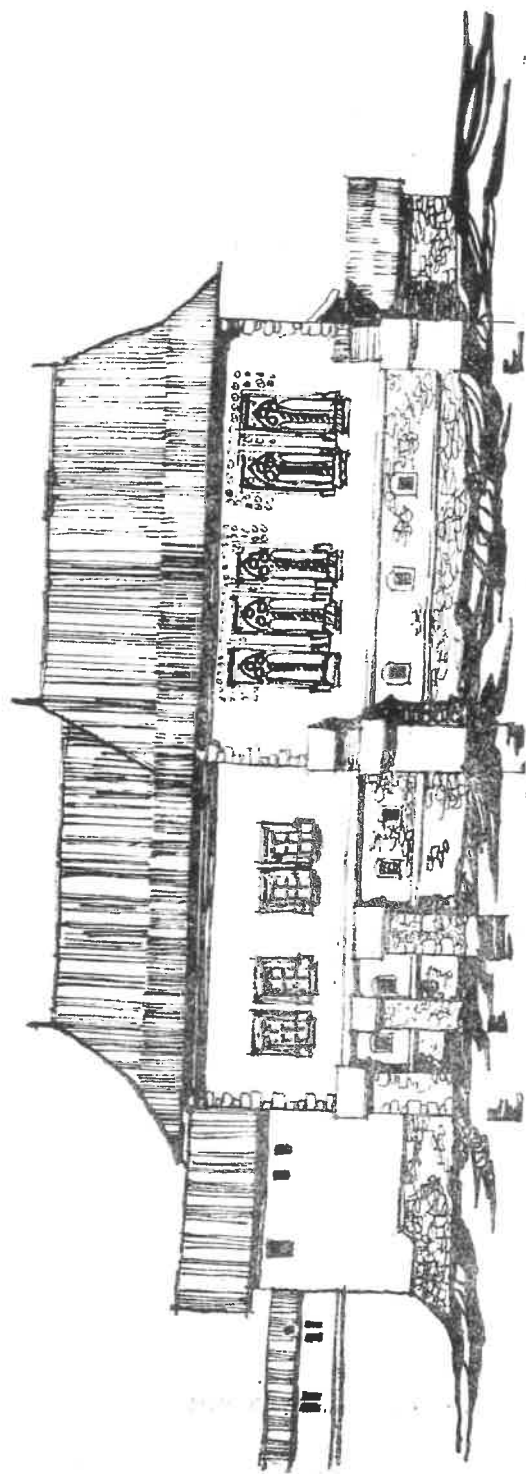

Fig. 13. Propunere de reconstituire a laturilor de nord și est ale Curții domnești (arh. Gh. Sion)

Fig. 28. Propunere de reconstituire a Curții Domnești de la Suceava realizată de arh. Gh. Sion (după Matei 1989)

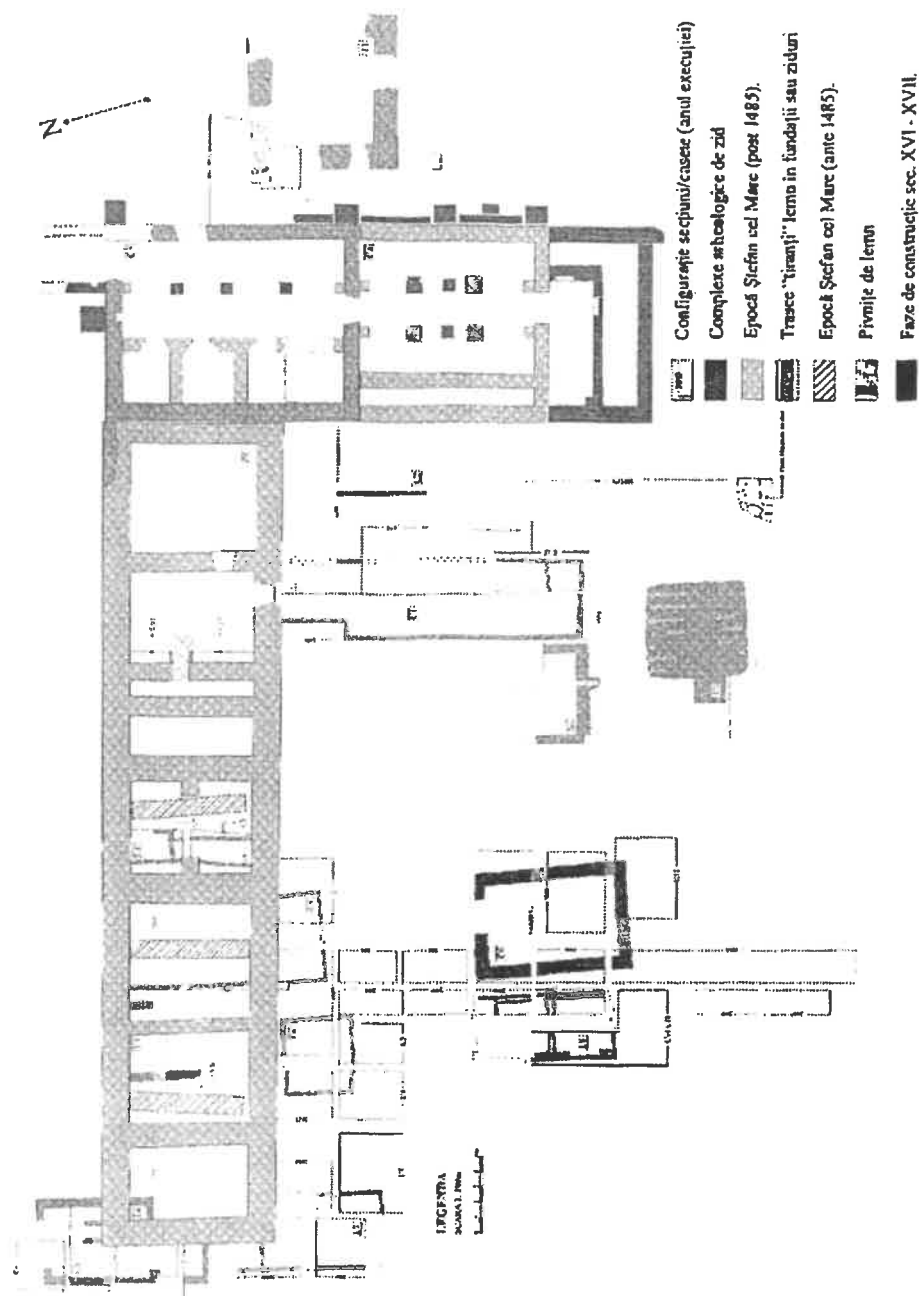

Fig. . Planul cercetărilor arheologice la Curtea Domnească din Suceava (după Fl. Hău, Șt. Dejan, 2005)